

DOI 10.31651/2524-2660-2020-2-183-190

ORCID 0000-0001-8215-9741

РОМАНЧУК Ольга Василівна,

кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри української та іноземних мов,
Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського
e-mail: olgabrvska@gmail.com

ORCID 0000-0002-1285-392X

ДАНИЛЕВИЧ Мирослава Василівна,

докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри фітнесу та рекреації,
Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського
e-mail: mdanylevych@ukr.net

ORCID_0000-0002-4814-4674

ГУЦУЛЯК Вікторія Романівна,

кандидатка економічних наук, доцентка кафедри економіки та менеджменту,
Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського
e-mail: lvpavot@gmail.com

ORCID 0000-0003-0797-1355

СТЕФАНИШИН Маркіян Васильович,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри зимових видів спорту,
Львівський державний університет фізичної культури ім. І. Боберського
e-mail: Markiyanst@gmail.com

ORCID 0000-0002-1998-3460

СЕМАЛЬ Наталія Володимирівна,

кандидатка наук з фізичного виховання і спорту, доцентка кафедри фізичного виховання,
Ужгородський національний університет
e-mail: natalija.semal@uzhnu.ua

УДК 37.018.46:331.361]:796.071.4(477)(045)

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ
З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ**

Стаття присвячена актуальній проблемі професійної діяльності вчителя фізичної культури та специфіці підготовки до її ефективного здійснення. Мета дослідження - аналіз особливостей розвитку системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Україні на різних історичних етапах її становлення. Для досягнення поставленої мети використовували комплекс методів дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення наукової та науково-педагогічної літератури, документальний метод, метод системного аналізу, метод порівняння. Питання повноцінного фізичного розвитку молодих поколінь, формування їх фізичної культури – одна з нагальних проблем сьогодення, розв'язання якої є завданням низки наукових галузей, зокрема педагогіки, психології, філософії, медицини. Результат наукових пошуків у цій царині – розмаїття теорій, концепцій, методик фізичного виховання, що забезпечують належне підґрунтя для супроводу дітей і молоді на шляху їх фізичного зростання, розвитку їх фізичних сил та можливостей. Водночас незаперечним є факт, що жодну концепцію фізичного виховання підростаючих поколінь неможливо реалізувати у повному обсязі без ґрунтовно підготовлених фахівців цієї галузі, які виконують головну роль в організації та здійсненні виховного процесу. Формування фізичної культури, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей з метою гармонійного формування особистості, неможливе без наявності висококваліфікованих фахівців. У статті розкрито стан кадрового забезпечення сфери шкільного фізичного вихо-

вання на теренах України впродовж XIX- XXI століття, практика організації процесу професійної підготовки вчителів фізичної культури, напрями її удосконалення відповідно до поточних потреб школи і суспільства. Особливістю процесу є високий рівень диференційованості напрямів сучасної української історіографії питань професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді. Чимало історико-педагогічних досліджень торкаються питань теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю. Вагоме місце також займають дослідження творчої спадщини видатних педагогів минулого, чий напрацювання є цінним джерелом інформації для сучасних дослідників проблеми професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю. Насамперед вчені спрямовують зусилля на вивчення теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання, вказуючи на наявність численних суперечностей у системі професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю, розв'язання яких вимагає ґрунтовного переосмислення та визначення конструктивних шляхів їх вирішення.

Ключові слова: вища освіта; вчителі фізичної культури; професійна діяльність.

Постановка проблеми. Питання повноцінного фізичного розвитку молодих поколінь, формування їх фізичної культури – одна з нагальних проблем сьогодення, розв'язання якої є завданням низки науко-

вих галузей, зокрема педагогіки, психології, філософії, медицини. Результат наукових пошуків у цій царині – розмаїття теорій, концепцій, методик фізичного виховання, що забезпечують належне підґрунтя для супроводу дітей і молоді на шляху їх фізичного зростання, розвитку їх фізичних сил та можливостей.

Водночас незаперечним є факт, що жодну концепцію фізичного виховання підростаючих поколінь неможливо реалізувати у повному обсязі без ґрунтовно підготовлених фахівців цієї галузі, які виконують головну роль в організації та здійсненні виховного процесу. Формування фізичної культури, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей з метою гармонійного формування особистості, неможливе без наявності висококваліфікованих фахівців.

Проблема професійної діяльності вчителя фізичної культури та специфіка підготовки до її ефективного здійснення займає вагомe місце в українській науково-педагогічній літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю були предметом активного наукового пошуку ще у першій половині ХХ століття [1–6 та ін.]

Питання професійної освіти фахівців з фізичного виховання не втратили своєї актуальності і розглядаються у дослідженнях сучасних українських науковців (О. Ажиппо [7], С. Гаркуша [8], Є. Захаріна [9, 10], М. Данилевич [11], Н. Самсутіна [12], Н. Степанченко [13], Л. Сущенко [14], О. Романчук [15], В. Тимошенко [16]).

Зокрема О. Ажиппо [7] та Н. Степанченко [13] обґрунтували теоретико-методологічні засади підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі; М. Данилевич, О. Романчук вивчали шляхи удосконалення системи підготовки фахівців з фізичного виховання в Україні [10, 11], Є. Захаріна досліджувала професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи [9]; С. Гаркуша – компоненти професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури [8]; Н. Самсутіна – педагогічні умови формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури [12].

Умови сьогодення, зниження стану здоров'я дітей та підлітків висувають нові вимоги до підготовки висококваліфікованих учителів фізичної культури, які, як зазначає Н. Самсутіна, мають сприяти форму-

ванню традицій і культури здорового способу життя, престижу здоров'я, залученню учнів до активних занять фізичною культурою» [12].

Водночас, незважаючи на практичну затребуваність вчителів фізичної культури, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність, триває пошук перспективних траєкторій інтеграції у світовий та європейський освітній простір.

Мета дослідження Проаналізувати особливості розвитку системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Україні на різних історичних етапах її становлення.

Методи дослідження. Для досягнення мети використовувалися такі методи: теоретичний аналіз та узагальнення наукової та науково-педагогічної літератури, документальний метод, метод системного аналізу, метод порівняння.

Виклад основного матеріалу. Проблема професійної діяльності вчителя фізичної культури та специфіка підготовки до її ефективного здійснення займає вагомe місце у українській науково-педагогічній літературі. Ще видатні вітчизняні педагоги ХІХ століття М. Пирогов та К. Ушинський звертали увагу на важливість систематичної, цілеспрямованої підготовки педагогічних кадрів до розв'язань завдань фізичного виховання молодих поколінь [17; 18]. Аргументовано доводячи необхідність впровадження гімнастики як обов'язкового предмета в систему шкільного навчання, обґрунтовуючи цілі і зміст, методи і форми фізичного виховання дітей і молоді, педагоги вказали на вагомe значення якісної підготовки вчителів, яка б передбачала їх озброєння глибокими загальнопедагогічними, медико-біологічними, спеціально-методичними знаннями і вміннями.

В їхніх працях містяться цінні міркування щодо побудови національної системи шкільного фізичного виховання, її змістових, організаційних, методичних засад та відповідні роздуми стосовно кадрових проблем цієї сфери, що без належної уваги і конструктивних підходів зведуть нанівець усі спроби і зусилля з організації фізичного виховання в українських школах. Основою цих міркувань і роздумів стали результати осмислення кращих європейських традицій у галузі фізичного виховання та підготовки вчительських кадрів до його здійснення, аналізу вітчизняних прогресивних реформаційних ідей у цих царинах, а також власного практичного досвіду підготовки вчителів на теренах України. Відтак роботи педагогів постають цінним джерелом інформації щодо витоків вітчизняної

системи підготовки кадрів у галузі фізичного виховання дітей, її первісних організаційних форм, структурних і змістово-методичних особливостей.

У першій половині ХХ століття дослідження проблем професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю набирає нових обертів. Значний внесок у цей процес зробили В. Блях [1], С. Гайдучок [2], В. Короновський [3], В. Московін [4], М. Філь [5], В. Ястржибський [6], які обґрунтували необхідність упровадження якісно нових підходів щодо освіти фахівців з фізичного виховання відповідно до потреб школи, запитів суспільства, здобутків науки.

Вихідним моментом їхніх роздумів стали тогочасні тенденції соціокультурного і політичного життя, освіти і виховання молодих поколінь. З огляду на це автори акцентували увагу на необхідності забезпечення майбутнім учителям фізичної культури всебічної освіти, тобто ґрунтовних знань з історії і теорії фізичного виховання, методики навчання різних видів спорту, основ біомеханіки і медицини, анатомії й фізіології, педагогіки і психології, а також умінь і навичок проведення занять з фізичної культури, спортивних змагань та свят. У такому контексті дослідники розглянули питання змісту навчальних дисциплін, розробки навчальних програм, підготовки підручників та посібників, форм і методів навчання майбутніх учителів фізичної культури.

То ж праці згаданих науковців [1–6] розкривають стан кадрового забезпечення сфери шкільного фізичного виховання на теренах України у вказаний період, практикою організації процесу його професійної підготовки, напрямками її удосконалення відповідно до поточних потреб школи і суспільства. Вони дають змогу сформулювати наукове уявлення про проблеми шкільного фізичного виховання дітей у той час, напрями оновлення поля професійної діяльності педагога цього профілю та його професійного образу, пріоритети розбудови системи педагогічної освіти за фізкультурним напрямом.

Наукова література з проблем професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю другої половини ХХ століття, зокрема праці М. Віленського [19], В. Сластьоніна [20], Б. Шияна [21], А. Цюся [22], розкривають тогочасне бачення сутності та особливостей професійної діяльності фахівців із фізичного виховання, висвітлюють реалії й умови праці фізкультурно-педагогічних кадрів, знайомлять з теоретичними підходами та практикою їхньої професійної освіти у вказаний період.

Особливий інтерес у цих працях викликають відомості щодо концептуальних засад професійної підготовки педагогічних кадрів спортивно-фізкультурного профілю, аналіз нормативних документів з питань фізкультурно-педагогічної освіти, характеристика навчальних планів і програм. Дослідження розкривають структуру та організацію системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання, висвітлюють змістові засади освітнього процесу у вітчизняних профільних навчальних закладах, вияснюють методичні аспекти навчання і виховання майбутніх учителів фізичної культури.

На підставі аналізу теорії і практики підготовки фахівців з фізичного виховання, виявлення її переваг і недоліків, науковці презентують власні міркування щодо можливостей подальшого удосконалення системи професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, висловлюють оригінальні ідеї щодо оновлення змісту освіти майбутніх учителів фізичної культури, пропонують цікаві авторські методики і технології їх навчання і виховання. Усе це, без сумніву, робить їхні напрацювання цінним джерелом інформації для сучасних дослідників проблеми професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю.

Сучасна українська історіографія проблеми професійної підготовки фахівців з фізичного виховання демонструє високий рівень диференційованості напрямів її дослідження. Зокрема значною чисельністю вирізняються історико-педагогічні дослідження теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю. Серед праць на історичну тематику важливе місце займають дослідження творчої спадщини видатних педагогів минулого з метою розв'язання актуальних проблем підготовки фахівців з фізичного виховання, пошуку раціональних технологій формування їх особистісних і професійних компетенцій.

Зокрема О. Вацеба [23], О. Гук [24], Л. Лисенко [25] та ін. ґрунтовно досліджують погляди видатних педагогів, прогресивних діячів щодо фізичного виховання молодих поколінь та професійної підготовки фахівців відповідного профілю. Їхню увагу привертають насамперед міркування І. Боберського, К. Ушинського, В. Ястржибського., що здійснили вагомий внесок у розробку систем фізичного виховання та вдосконалення теорії і практики професійної підготовки її кадрового забезпечення. Вивчаючи окреслені питання у спадщині видатних педагогів, дослідники презентують їхні здобутки у сукупності історичних,

суспільних, культурних, особистісних зв'язків.

Наукові студії цього напрямку охоплюють цілий комплекс дослідницьких цілей і завдань, зокрема аналіз становлення і розвитку поглядів видатних діячів і педагогів минулого на проблему фізичного виховання і підготовки фахівців цього профілю, характеристику засадничих положень їхніх концепцій формування їх професійної компетентності, визначення умов і чинників, методів, засобів і організаційних форм процесу їх підготовки до професійної діяльності. Врешті доробок видатних діячів і педагогів минулого в цій царині оцінюється сучасними дослідниками як невичерпна скарбниця ідей для розв'язання проблем професійної освіти кадрового забезпечення сфери фізичного виховання дітей і молоді в умовах сьогодення.

У межах широкого спектру історико-педагогічних студій з проблеми професійної підготовки фахівців з фізичного виховання привертають увагу дослідження теоретичних і методологічних засад фізкультурно-педагогічної освіти в різні історичні періоди. Вивчення наукових розвідок цієї тематичної групи дає змогу досягнути основні здобутки і прогалини у розв'язанні проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури в історичній ретроспективі, що, своєю чергою, допомагає окреслити перспективи на майбутнє у цій сфері та уникнути помилок минулого.

Показовими тут є дослідження Т. Завгородньої [26], Т. Кравчук [27], О. Пронікова [28], І. Рядинської [29], які відтворюють досвід професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в різних регіонах України у різний історичний період. Учені представляють доволі повну картину підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю на теренах України з моменту її започаткування, висвітлюють процес заснування перших профільних навчальних закладів, розкривають особливості їх функціонування і розвитку. У дослідженнях запропоновано періодизації розвитку української системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання, здійснено ґрунтовний аналіз організаційних й процесуально-змістових особливостей підготовки вчителів фізичної культури в історичній ретроспективі, виокремлено цінні напрацювання і здобутки на різних історичних етапах розбудови вітчизняної системи фізкультурно-педагогічної освіти.

То ж наукові дослідження з історії становлення системи професійної освіти фахівців з фізичного виховання розв'язують

широкий спектр завдань, серед них висвітлення передумов становлення системи фізкультурно-педагогічної освіти в різні історичні періоди, аналіз теоретичних та концептуальних засад формування професійної компетентності педагогічних кадрів фізкультурного профілю, характеристика організаційно-методичних основ процесу їх професійного становлення, обґрунтування перспектив використання цінного історичного досвіду у сучасних умовах. Згадані історико-педагогічні студії за своєю суттю є інноваційними та знаковими водночас, адже дають змогу осмислити історичні напрацювання в сфері професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю, їх матеріали і висновки уможливають прогнозування перебігу сучасних освітніх процесів та новацій на основі врахування ретроспективного досвіду.

У рамках історіографії проблеми дослідження важливе місце займають науково-педагогічні студії сучасного стану професійної підготовки фахівців з фізичного виховання. Їх тематика і проблематика охоплює надзвичайно широке коло питань. Насамперед дослідники О. Ажиппо [7], Є. Захаріна [9], Н. Степанченко [13], Л. Суценко [14], О. Тимошенко [16] та ін. спрямовують зусилля на вивчення теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання, вказуючи на наявність численних суперечностей у системі професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю, розв'язання яких вимагає ґрунтовного осмислення її проблемних аспектів, визначення конструктивних підходів до їх подолання.

У дослідженнях з питань теорії і методики фізкультурно-педагогічної освіти докладно обґрунтовується суть професійної діяльності фахівця з фізичного виховання у сучасних умовах, розглядаються різноманітні концептуальні, методологічні підходи до його професійного становлення, пропонуються цікаві авторські методики і технології професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання. Результати досліджень, наукові висновки та практичні рекомендації мають важливе значення для сучасної теорії й практики професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання.

Матеріали наукових студій цієї тематичної групи забезпечують науково обґрунтовану інтерпретацію всіх компонентів системи професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та слугують

джерелом конструктивних ідей, підходів до розв'язання проблем, що на сучасному етапі стоять перед системою педагогічно-фізкультурної освіти: оновлення цілей і змісту, вдосконалення методики і технології, поліпшення навчально-методичного забезпечення. Дослідження згаданих науковців дають широке наукове уявлення про складну і динамічну систему професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Україні як органічну єдність всіх її структурних складових, напрями подальшого розвитку в короткостроковій і довгостроковій перспективі та методологічні принципи стратегічного планування її модернізації в умовах реформування української школи.

Об'єктом пильної дослідницької уваги є також проблема професійної компетентності сучасного фахівця з фізичного виховання, що переконливо доводять праці Е. Вільчовського [30], Н. Самсугіної [12] та ін. Вихідним моментом їхніх наукових пошуків є вивчення реального стану професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю, характеристика системи навчання і виховання у профільних навчальних закладах у її структурному, динамічному та функціональному аспектах, узагальнення основних тенденцій і проблем навчання фахівців з фізичного виховання, окреслення актуальних підходів до модернізації фізкультурно-педагогічної освіти з урахуванням сучасних досягнень психолого-педагогічних і медико-біологічних наук, технічних інновацій, тенденцій державного, суспільного, освітнього поступу.

У дослідженнях цієї групи здійснюється насамперед переосмислення теорії і практики професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю у світлі компетентнісного підходу, відтак пропонується якісно нова концепція професійної освіти фахівців з фізичного виховання, що передбачає нові цілі і завдання, зміст, методи і технології навчального процесу. Пріоритетами дослідницької діяльності тут є обґрунтування сутності професійної компетентності фахівця з фізичного виховання, виявлення її структурних елементів та визначення на цій основі конструктивних підходів до їх формування. Учені обґрунтовують критерії, показники, рівні сформованості професійних компетенцій майбутніх педагогів фізкультурного профілю, розробляють моделі їх розвитку, апробовують їх у практиці навчання і виховання, на підставі чого пропонують ефективні

рішення відповідних проблем. Їх осмислення дає підстави констатувати, що вони органічно вплітаються у розробку сучасної гуманістичної парадигми освіти, інноваційних педагогічних технологій, за яких особистість фахівця з фізичного виховання, її всебічний розвиток визначаються ключовою метою педагогічної освіти за спортивно-фізкультурними напрямами і спеціальностями.

У пошуках шляхів підвищення якості професійної підготовки кадрів з фізичного виховання українські дослідники активно вивчають зарубіжний досвід у цій сфері, результатом чого стали порівняльно-педагогічні студії з проблем фізкультурно-педагогічної освіти.

Дослідники-компаративісти О. Гайдук [31], І. Гринченко [32], Т. Дерека [33], О. Пасічник [34], О. Романчук [15] спрямовують увагу на досягнення цілої низки цілей, як-от вивчення історії становлення системи професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю в зарубіжних країнах, аналіз її концептуальних засад в тісному зв'язку із соціальними, політичними, культурними, освітніми реаліями і трансформаціями, характеристика змісту, методів і форм організації професійної освіти фахівців з фізичного виховання, розробка практичних рекомендацій щодо використання відповідного зарубіжного досвіду у вітчизняних умовах.

Компаративні студії з питань професійної освіти педагогів фізкультурного профілю у країнах зарубіжжя, передовсім європейських, зокрема Австрії, Німеччині, Франції, Бельгії, Італії, Польщі та ін., знайомлять нас з підходами зарубіжних учених до осмислення означеної проблеми, спонукають до переосмислення термінологічних і методологічних засад обраної дослідницької проблематики, презентують конструктивні шляхи розв'язання дилеми національно традиційного та універсально інноваційного в сфері фізкультурно-педагогічної освіти.

Наявність порівняльно-педагогічних розвідок з проблем професійної підготовки кадрів з фізичного виховання дітей, що дають змогу системно аналізувати теорію і практику освіти педагогічних кадрів спортивно-фізкультурного профілю різних країн і регіонів, з'ясувати її специфіку і вектори подальшої еволюції, презентувати конструктивні ідеї для вдосконалення відповідного вітчизняного досвіду, без сумніву, є вагомим здобутком сучасної української педагогічної науки. Актуальність компара-

тивних досліджень з огляду на запити національної системи професійної підготовки фахівців з фізичного виховання молодих поколінь є незаперечним фактом, адже порівняльні студії в цій сфері позиціонуються як інструмент досягнення українською освітньою системою міжнародних стандартів якості професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Можна зробити висновок про високий рівень диференційованості напрямів сучасної української історіографії питань професійної підготовки фахівців з фізичного виховання дітей і молоді. Чимало історико-педагогічних досліджень торкаються питань теорії і практики професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю. Вагоме місце також займають дослідження творчої спадщини видатних педагогів минулого, чий напрацювання є цінним джерелом інформації для сучасних дослідників проблеми професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю.

Насамперед вчені спрямовують зусилля на вивчення теоретичних і методичних засад професійної підготовки фахівців фізичного виховання, вказуючи на наявність численних суперечностей у системі професійної підготовки педагогічних кадрів фізкультурного профілю, розв'язання яких вимагає ґрунтовного переосмислення та визначення конструктивних шляхів їх вирішення.

Перспективи подальших пошуків вбачаємо у проведенні компаративного дослідження закордонного досвіду професійної освіти педагогічних кадрів з огляду на запити української системи професійної освіти фахівців фізичного виховання у віднаходженні перспективних траєкторій інтеграції у світовий та європейський освітній простір. Його результати та висновки можуть позиціонуватися як інструмент досягнення вітчизняною системою освіти світових стандартів якості професійної підготовки кадрового забезпечення галузі фізичної культури і спорту.

Список бібліографічних посилань

- Блях В. Проблема кадрів викладачів фізичної культури на Україні. Київ: Мол. більшовик, 1935. 78 с.
- Гайдучок С. Вплив фізичного виховання на вдачу нашої молоді. Львів, 1938. 12 с.
- Короновський В. Н. Техніка й методика масової фізкультурної роботи. За ред. І. Нейфака. Харків: На варті, 1932. 120 с.
- Московкін В.О. Фізична культура: посіб. для студентів і викладачів. Харків: Рад. школа. 1934. 312 с.
- Філь М.С. Головні моменти підготовки та перепідготовки робітників фізичної культури. *Шлях освіти*. 1927. № 5. С. 184–186.
- Ястрижибський В. Піднести культурно-педагогічний рівень викладавця фізкультури. *Фізкультурник України*. 1931. № 1, січень. С. 7–8.
- Ажиппо О.Ю. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2013. 39 с.
- Гаркуша С.В. Компоненти професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Чернівецького національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108(2). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_8.
- Захаріна Є.А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи: теорія та методика: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2012. 440 с.
- Danylevych M., Zakharina Ie., Hrybovska I., Romanchuk O., Hutsulyak V. Peculiarities of Professional Preparation of Physical Education Students for Health-Related Activities. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol. 20, Is.1. Art 44. p. 318-323. DOI: 10.7752/jpes.2020.s1044
- Danylevych M., Matviyas O., Romanchuk O., Kemin V. Monitoring the Effectiveness of Professional Training System Designed for Students in Physical Education and Sports. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*. 2019. Vol. 8, Is. 1, p. 51–81. doi: 10.18355/PG.2019.8.1.5
- Самсутіна Н.М. Формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 22 с.
- Степанченко Н.І. Система професійної підготовки учителів фізичного виховання: монографія. Львів: Піраміда, 2016. 652 с.
- Суценко А.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) монографія. Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2003. 442 с.
- Романчук О. Підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії: теоретико-методологічний аспект: монографія. Львів: Галицька видавнича спілка, 2019. 434 с.
- Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 38 с.
- Сочинения Н.И. Пирогова: в 2 т.: издание въ память столетія со дня рождения Николая Ивановича Пирогова, 1810 – 13 Ноября – 1910. Авт. предисл. С. Я. Штрайхъ. Киев: Изд. Пироговскаго т-ва, 1910. Т.1. 962 с.
- Ушинський К. Д. Педагогічна подорож Швейцарією. *Ушинський К.Д. Твори: в 6 т.* Київ: Радянська школа, 1954. Т. 2. С. 17–122.
- Виленский М.Я. Система профессиональной направленности физического воспитания в педагогических институтах. *Теория и практика физической культуры*. 1978. № 6. С. 44–47.
- Саастенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. Москва: Просвещение, 1976. 164с.
- Шиян Б.М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних закладах: автореф. дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 48 с.
- Цюсь А.В. Дифференцированный подход в процессе профессиональной подготовки учителя физической культуры: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Киев, 1994. 179 с.

23. Вацеба О. Науково-методична думка в галузі фізичного виховання і спорту в Україні (20-30-ті роки ХХ ст.). Український спорт: Показчик книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922-1941). Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. 120 с.
  24. Гук О. М. Історичні аспекти підготовки вчителів фізичної культури для освітніх закладів України в період 1920-1930-х років. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2014. Вип. 118(2). С. 104-107.
  25. Лисенко Л.Л. Пріоритетні напрямки в підготовці майбутніх учителів фізичної культури в світлі ідей К.Д. Ушинського. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки*. Чернівці: ЧНПУ, 2013. Вип. 110. С. 243-246.
  26. Завгородня Т.К. Підготовка вчителів Західної України до фізкультурно-спортивної роботи з учнівською молоддю 1920-1930 рр. *Педагогічний альманах*. 2012. Вип. 15. С. 253-254.
  27. Кравчук Т.М. Становлення професійно-педагогічної підготовки вчительських кадрів з фізичної культури на Харківщині. *Теорія і методика фізичного виховання*. Харків: ОВС, 2005. №3. С. 6-10.
  28. Проніков О.К. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2012. 275 с.
  29. Рядинська І.А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позаурочної роботи з учнями (друга половина ХХ ст.): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2008. 21 с.
  30. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002 : зб. наук. пр. [до 10-річчя АПН України]*. Харків : ОВС, 2002. С. 301-309.
  31. Гайдук О.В. Особливості професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Німеччині (на прикладі фахових ВНЗ землі Баварія). *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2013. № 2. С. 10-16.
  32. Гринченко І.Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання: досвід європейських країн. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2014. Вип. 42. С. 39-50.
  33. Дерєка Т. Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців фізичного виховання у країнах Європейського Союзу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 2016. №4. С. 29-34.
  34. Пасічник В.Р. Підготовка вчителів фізичної культури у Польщі (друга половина ХІХ-початок ХХІ століття): автореф. дис ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Київ, 2010. 36 с.
- References**
1. Bliakh, V. (1935). The Problem of Physical Culture Teachers Personnel in Ukraine. Kyiv: Mol. bilshovyk [in Ukr.].
  2. Haiduchok, S. (1938). The impact of physical education on our youth. Lviv [in Ukr.].
  3. Koronovskiy, V.N. (1932). Technique of mass physical culture activities. In I. Neifak (Ed.). Kharkiv: On Stage [in Ukr.].
  4. Moskovkin, V.O. (1934). Physical training: manual for students and teachers. Kharkiv: Soviet School [in Ukr.].
  5. Fil, M.S. (1927). Highlights of training and retraining of physical education workers. *Education Way*, 5: 184-186 [in Ukr.].
  6. Iastryzhyskiy, V. (1931). To raise the cultural and pedagogical level of physical culture teacher. *Fizkulturnykh of Ukraine*, 1: 7-8 [in Ukr.].
  7. Azhyppo, O.Yu. (2013). Theoretical and methodological bases of preparation of future teachers of physical culture for professional activity in educational establishments (Doctor Sciences Dissertation). *Thesis*. Kharkiv [in Ukr.].
  8. Harkusha, S.V. (2013). Components of the professional skills of future physical education teachers. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*, 108(2). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_8 [in Ukr.].
  9. Zakharina, Ye.A. (2012). Vocational training of future physical education teachers for extracurricular and health-related activities: theory and methodology. Zaporizhzhia: KPU [in Ukr.].
  10. Danylyevych, M., Zakharina, Ie., Hrybovska, I., Romanchuk, O., Hutsulyak, V. (2020). Peculiarities of Professional Preparation of Physical Education Students for Health-Related Activities. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1): 318-323. DOI: 10.7752/jpes.2020.s1044
  11. Danylyevych, M., Matviyas, O., Romanchuk, O., Kemin, V. Monitoring the (2019). Effectiveness of Professional Training System Designed for Students in Physical Education and Sports. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*, 8(1): 51 – 81. doi: 10.18355/PG.2019.8.1.5
  12. Samsutina, N.M. (2011). Formation of professional competences of future physical education teachers in the process of professional training (PhD Dissertation). *Thesis*. Kharkiv [in Ukr.].
  13. Stepanchenko, N.I. (2016). The system of professional training of physical education teachers. Lviv: Piramida [in Ukr.].
  14. Sushchenko, L.P. (2003). Professional training of future specialists in physical education and sport (theoretical and methodological aspect). Zaporizhzhia: Zaporizhzhia State University [in Ukr.].
  15. Romanchuk, O. (2019). Training Physical Education and Sport Specialists for Pedagogical Activities with Children and Youth in Austria: Theory and Methodology. Lviv: Halutska Vydavnycha Spilka [in Ukr.].
  16. Tymoshenko, O.V. (2009). Theoretical and methodological principles of optimization of professional training of physical education teachers in higher educational establishments. (Doctor Sciences Dissertation). *Thesis*. Kyiv [in Ukr.].
  17. Pyrohov, N.Y. (1910). Issues by N. I. Pirogov: in 2 volumes: edition commemorating the centenary of the birth of Nikolai Ivanovich Pirogov, Vol. 1. Kyev: Pyrohov society [in Rus.].
  18. Ushynskiy, K.D. (1954). Pedagogical trip to Switzerland. Vol. 2. Kyiv: Soviet School [in Ukr.].
  19. Vylenskiy, M. (1978). System of professional orientation of physical education in pedagogical institutes. *Theory and Practice of Physical Culture*, 6: 44-47 [in Rus.].
  20. Slastenyn, V.A. (1976). Formation of the personality of a teacher of a Soviet school in the process of professional training. Moscow: Prosveshchenye [in Rus.].
  21. Shyian, B.M. (1997). Theoretical and methodological foundations of training physical education teachers in pedagogical institutions. (Doctor Sciences Dissertation). *Thesis*. Kyiv [in Ukr.].
  22. Tsos, A.V. (1994). Differentiated approach in the process of professional training of physical education teachers. (Doctor Sciences Dissertation). *Thesis*. Kyiv [in Ukr.].
  23. Vatsaba, O. (2002). Scientific and methodological issues in the field of physical education and sport in Ukraine (20-30-ies of XX century). [in Ukr.].
  24. Huk, O.M. (2014). Historical Aspects of Training Physical Education Teachers for Ukrainian Educational Institutions in the 1920s-1930s. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*, 118(2): 104-107 [in Ukr.].

25. Lysenko, L.L. (2013). Priority directions in the preparation of future teachers of physical culture based on Ushinsky ideas. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University*, 110: 243–246 [in Ukr.].
26. Zavhorodnia, T.K. (2012). Physical Education Teachers Training for and Health-related Activities with Students and Youth during 1920-1930s in Western Ukraine. *Pedagogy Almanac*, 15: 253–254 [in Ukr.].
27. Kravchuk, T.M. (2005). Development of professional and pedagogical training of physical culture teachers in Kharkiv region. *Theory and Methods of Physical Education*, 3: 6–10 [in Ukr.].
28. Pronikov, O.K. (2012). Training of future teachers of physical culture in higher pedagogical institutions of Ukraine (second half of XX – beginning of XXI century). Nizhyn: Aspekt-Polihrif [in Ukr.].
29. Riadyńska, I.A. (2008). Training future physical education teachers for extra-curricular activities with students (second half of the twentieth century). (PhD Dissertation). *Thesis*. Kharkiv [in Ukr.].
30. Vilchkovskiy, E.S. (2002). Professional orientation of training of specialists in physical education. *Pedagogy and Psychology Development in Ukraine* 1992–2002: 301–309 [in Ukr.].
31. Haiduk, O.V. (2013). Features of vocational training of teachers of physical education in Germany (on the example of professional universities of Bavaria). *Physical Education, Sport and Health in Modern Society*, 2: 10–16 [in Ukr.].
32. Hrynchenko, I.B. (2014). Training of future physical education teachers: experience of European countries. *Means of educational and research work*, 42: 39–50 [in Ukr.].
33. Dereka, T. (2016). Current trends in the professional training of physical education professionals in the countries of the European Union. *Bulletin of Zhytomyr National Pedagogical University after Ivana Franka. Pedagogy*, 4: 29–34 [in Ukr.].
34. Pasichnyk, V.R. (2010). Training of physical education teachers in Poland (second half of XIX–beginning of XXI century) (Doctor Sciences Dissertation). *Thesis*. Kyiv [in Ukr.].

ROMANCHUK OIha,

PhD in Philology, associate professor, Head of Ukrainian and Foreign Languages Department,
Lviv State University of Physical Culture named after I. Boberskiy

DANYLEVYCH Myroslava,

Doctor in Pedagogy, associate professor, professor of Fitness and Recreation Department,
Lviv State University of Physical Culture named after I. Boberskiy

HUTSULIAK Viktoriia,

PhD in Economics, associate professor of Economics and Management Department,
Lviv State University of Physical Culture named after I. Boberskiy

STEFANYSHYN Markiyan,

PhD in Physical Education and Sport, associate professor of Winter sports Department,
Lviv State University of Physical Culture named after I. Boberskiy

SEMAL Nataliya,

PhD in Physical Education and Sport, associate professor of Physical Education department,
Uzhgorod National University

PHYSICAL EDUCATION SPECIALISTS PROFESSIONAL SYSTEM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Summary. *Introduction.* The article deals with the actual problem of the professional activity of physical educators and the characteristics of preparation for its effective performance.

The purpose of the study is to analyze the development peculiarities of the system of professional training for the specialists in physical education in Ukraine at different historical stages of its formation.

The research methods used to achieve the goal are as follows: theoretical and general analysis of scientific and scientific-pedagogical literature, documentary method, method of system analysis, comparative method.

Results. The issue of all-round physical development of young generations and formation of their physical culture is one of the vital current problems, the solution of which is the task of numerous scientific fields, including pedagogy, psychology, philosophy, medicine. The scientific research of the issue has resulted in a variety of theories, concepts and methods of physical education that provide children and youth with the appropriate basis for their physical development and the enhancement of their physical strength and capabilities. Simultaneously, it is undeniable that no concept of physical education of the younger generations can be fully implemented without the trained professionals, playing a leading role in organization and implementation of the educational process. Formation of physical culture aimed at maintenance and promotion of health, and improvement of physical qualities for the purpose of harmonious development of an individual, is impossible without highly qualified specialists.

Originality. The article describes the state of personnel provision in the sphere of school physical education in Ukraine during the XIX-XXI centuries, the practice of organizing the professional training process for physical educators, and the directions of its improvement in accordance with the current needs of the school and society. The peculiarity of the process is the high level of direction differentiation in modern Ukrainian historiography of the specialists training in physical education of children and youth. Many historical and pedagogical researches deal with the theory and practice of professional training for pedagogical staff in physical education. The research heritage of outstanding educators of the past is a valuable source of information for modern researchers of professional training for pedagogical staff in physical education. **Conclusions.** Scientists are primarily focusing on studying the theoretical and methodological principles of professional training for the specialists in physical education, emphasizing the numerous contradictions in the system of professional training for pedagogical staff in physical education, which solving requires a careful consideration and defining the constructive ways of their solution.

Keywords: higher education; physical educators; professional activity.

Одержано редакцією 01.04.2020
Прийнято до публікації 20.04.2020